

Лекція 8. РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТИВНОГО ЗМАГАННЯ

Мета: ознайомитись із правилами змагань за видами спорту, календарним планом змагань; розглянути Положення про змагання; набути уявлення про фінансове забезпечення спортивних заходів.

План

1. Правила змагань за видами спорту.
2. Календарний план змагань.
3. Положення про змагання.
4. Фінансове забезпечення спортивних заходів.

Ключові терміни та поняття: характер змагань, учасники змагань, суддівська колегія змагань, правила проведення змагань, порядок проведення змагань, календарний план, Положення про змагання, фінансування змагання.

1. Правила змагань за видами спорту

Правила змагань за видами спорту закріплюють, регулюють і визначають вимоги й умови в організації та проведенні змагальної діяльності в певному виді спорту.

Зміст правил змагань включає такі розділи:

1. Характер змагань.
2. Учасники змагань.
3. Суддівська колегія змагань.
4. Правила і порядок проведення змагань.
5. Обладнання, інвентар, розміри спортивних майданчиків. Взаємозв'язок розділів у змісті правил змагань.

Характер змагань. За характером проведення змагання розподіляються на:

- ❖ індивідуальні змагання, в яких визначаються результати і місця окремих учасників;
- ❖ індивідуально-командні змагання, що визначають результати й місця окремих учасників і команд спортивних організацій, що беруть участь у змаганнях;
- ❖ командні змагання, в яких на підставі результатів і місць, зайнятих спортсменами, визначаються місця команд.

Характер, програма, терміни й місце проведення змагань визначаються Положенням про змагання.

Положення складається організацією, яка проводить змагання. Воно не повинно суперечити правилам змагань за видами спорту.

Підготовка та проведення змагань покладається на оргкомітет, що призначається організацією, яка проводить змагання.

У деяких випадках (на невеликих змаганнях), коли не створюється оргкомітет, вказані обов'язки виконують штатні працівники територіальних органів управління із фізичної культури і спорту.

Учасники змагань. До участі в змаганнях допускаються спортсмени таких вікових груп: діти молодшого віку 8-11 років, діти молодшого підліткового віку 12-13 років, хлопці середнього підліткового віку 14-15 років, хлопці старшого підліткового віку 16-17 років, юніори 18-20 років, дорослі від 20 років.

До змагань допускаються спортсмени, що займаються не менше 6 місяців, пройшли медичний огляд і заявлені організацією, де вони займаються.

Допуск до змагань здійснюється мандатною комісією на підставі заявок встановленої форми та пред'явлення документа, що засвідчує особу учасника.

Відповідальність за допуск учасників до змагань несуть голова мандатної комісії та представник організації, яка проводить змагання.

Учасники змагань зобов'язані:

- ❖ суворо дотримуватися етикету й норм поведінки;
- ❖ мати при собі документ, що засвідчує особу, і пред'являти його на першу вимогу офіційним особам;
- ❖ прибути на змагання до вказаного часу й покидати їх організовано під керівництвом судді;
- ❖ не втручатися в роботу суддів і виконувати всі їх розпорядження.

Учасники змагань мають право:

- ❖ звертатися до суддівської колегії через представника або капітана своєї команди;
- ❖ проводити розминку у визначений суддями час і відведених для цього місцях;
- ❖ повністю використовувати час на підготовку до старту та на виконання вправ.

Учасники змагань не можуть бути суддями на тих самих змаганнях.

Правилами змагань визначені традиційні для багатьох видів спорту обов'язки учасників, а також функціональні обов'язки представника команди та її капітана.

Суддівська колегія змагань. Суддівська колегія затверджується і комплектується організацією, яка проводить змагання.

До складу суддівської колегії входять: головна суддівська колегія, суддівські колегії за видами спорту.

До складу головної суддівської колегії входять: 1 головний суддя, 1-3 заступники головного судді, головний секретар і його заступники, головний лікар змагань, заступник головного судді з інформаційного забезпечення, заступник головного судді з обладнання та інвентарю. Головна суддівська колегія працює під керівництвом головного судді. На засіданнях суддівської колегії вона розглядає питання організації та проведення змагань.

Головну суддівську колегію призначають заздалегідь: у колективах фізичної культури не пізніше ніж за 10 днів; на змаганнях територіальних органів управління з фізичної культури і спорту за 30 днів до початку змагань; на змаганнях більшого масштабу не пізніше ніж за 3 місяці. До складу суддівських колегій за видами спорту включаються судді залежно від

специфіки виду спорту. Кількісний склад суддівських колегій залежить від масштабу змагань і кількості учасників.

Суддя повинен твердо знати і неухильно дотримуватися правил змагань, бути організованим, дисциплінованим і неупередженим. Суддя повинен повідомити головному судді або його заступнику про будь-який випадок порушення правил змагань.

Суддя не має права покидати місце проведення змагань без дозволу старшого судді, заступника головного судді. Суддя не має права надавати ніякої допомоги учасникам змагань, за винятком медичної.

Суддя не має права бути учасником або представником організації на змаганнях, які він судить.

На чемпіонатах, першості та кубках країни для вирішення спірних питань із числа найбільш досвідчених і авторитетних суддів створюється апеляційне журі у складі 3-5 осіб, підпорядковане організації, яка проводить змагання. До складу журі включаються представник Федерації, головний суддя, інспектор змагань та ін. Залежно від виду спорту можуть включатися інші посадові особи, а також може змінюватися кількісний склад.

Правила та порядок проведення змагань. Цей розділ щодо регламентації правил змагань і порядку проведення змагань переважно відображає в кожному виді спорту свою специфічність. В основному, описуються вимоги до місць проведення змагання, правила змагань і, в необхідних випадках, вимоги з техніки безпеки при проведенні змагань. У порядку проведення змагань обумовлюється підрахунок очок і визначення місця, зайнятого спортсменом, командою в певному виді спорту.

Правила проведення змагань за кожним видом спорту мають свою регламентацію у визначенні переможців, де обумовлюється конкретний вид підрахунку, а саме: визначається за сумою очок (найменше, найбільше); за часом; за відстанню (см, м, км); за вагою (г, кг).

Обладнання, інвентар, розміри спортивних майданчиків. Цей розділ у правилах змагань встановлює та регулює розміри, вагу, склад обладнання та інвентарю (деревина, метал, пластик, шкіра, гума, шерсть та ін.); розмір майданчика (довжина, ширина), внутрішні розміри, товщина лінії розмітки, її колір, відмінність спортивних майданчиків (просто неба), в закритих приміщеннях, покриття майданчиків (деревяне, металеве, бетонне, пластикове, штучне трав'яне та ін.), температура повітря при проведенні змагань на спортмайданчиках, освітлення майданчиків (штучне, природне).

Спортивні майданчики повинні бути розташовані біля трибун із глядачами відповідно до міжнародних вимог. При проведенні змагань спортивні майданчики мають бути захищені від прямих сонячних променів.

2. Календарний план змагань

Календарний план спортивно-масових заходів є системою планування спортивних змагань, в яких вказують терміни майбутніх змагань, кількість їх на той або інший відрізок часу, послідовність.

Виходячи з взаємозв'язку між календарем і періодизацією тренування, визначаються умови, яким повинен відповідати календар:

- ❖ кількість змагань повинна бути достатньою для підвищення спортивної майстерності, водночас не допускається перевантаження календаря змаганнями;

- ❖ спортивні змагання повинні розташовуватися по мірі наростання відповідальності та складності, при тривалому періоді змагань повинні вводитися проміжні етапи, вільні від відповідальних змагань;

- ❖ періоду відповідальних змагань повинен передувати період, необхідний для повноцінної підготовки до них, а після них має слідувати період активного відпочинку;

- ❖ спортивний календар в основних своїх напрямках повинен бути стабільним і традиційним.

Календарний план змагань необхідно мати кожному колективу фізичної культури. При плануванні змагань беруть за основу терміни проведення їх колективами фізичної культури, і «підводять» потім їх за ступенем значущості до змагань районного, міського, обласного та інших рівнів.

Змагання повинні вирішувати такі завдання :

- ❖ забезпечувати підготовку спортсменів вищих розрядів, кваліфікацій;

- ❖ залучати до занять спортом підрастаюче покоління, сприяти відкриттю нових секцій для регулярних занять спортом;

- ❖ сприяти організаційній та навчально-тренувальній роботі в колективах фізичної культури, секціях і ДЮСШ;

- ❖ об'єктивно проводити відбір кращих спортсменів, команд на спортивних заходах.

Викладачам, тренерам та іншим фахівцям необхідно заздалегідь знати терміни проведення всіх змагань, в яких належить виступати їх спортсменам протягом календарного року, щоб заздалегідь спланувати їх виступ і підготовку. Календарний план повинен обов'язково бути в кожному колективі, його відсутність або зміна термінів проведення змагань істотно ускладнює роботу тренерів, викладачів, суддів, організаторів і стримує зростання майстерності спортсменів.

Календарний план головних організацій визначає спрямованість змагань і терміни їх проведення для спортивних підрозділів. Він повинен передбачати й забезпечувати можливість участі в змаганнях спортсменів різного віку та рівня підготовленості. На першому етапі змагання проводять у колективах фізичної культури підприємств, організацій, установ будь-якої форми власності, а також в освітніх закладах. Потім найбільш підготовлені спортсмени у складі своїх команд беруть участь у змаганнях серед районів, міст, далі виступають на міських, обласних стартах, а вже потім спортсмени, рівень яких вищий, виступають на першості, кубках, чемпіонатах країни.

Спортсмени вищих розрядів змагаються протягом року, як правило, 15-20 разів, таку ж кількість змагань доцільно планувати і спортсменам-

розрядникам. Збільшення числа виступів протягом року гальмує процес зростання спортивних досягнень.

У календарному плані вказують найменування змагань, терміни й місце їх проведення, організації, які беруть участь, територію та організацію, яка їх проводить.

У першій графі перераховуються всі змагання, в яких передбачається участь спортсменів даної спортивної організації, намічаються внутрішні змагання.

Влаштовувати сумісні виступи дорослих і юних спортсменів, об'єднувати в одну групу учасників різного віку й майстерності небажано, оскільки це ставить в нерівні умови молодих спортсменів, викликаючи тим самим у них негативні емоції.

Як відомо, будь-яка поразка гнітюче діє на психіку переможеного. У спорті не буває випадкових успіхів, тому в змішаних змаганнях майже завжди виграють досвідченіші майстри.

При складанні плану необхідно чітко враховувати число учасників змагань, щоб намітити, скільки днів триватимуть змагання. Якщо змагання проходять в колективах фізичної культури серед спортсменів-початківців, у вільний від навчання або роботи час, то змагання краще проводити поетапно і на реалізацію заходу виділяти більшу кількість днів. Встановлюючи, регламентуючи терміни змагань для спортсменів різних територій країни, потрібно брати до уваги кліматичні, географічні умови, а також враховувати канікулярний період у загальноосвітніх навчальних закладах, середніх спеціальних освітніх закладах і закладах вищої освіти.

Плануючи змагання в колективах фізичної культури, необхідно брати до уваги специфічність зайнятості спортсменів у робочий і навчальний час. Небажано намічати змагання на період заліків, іспитів і в навчальний час.

Перш ніж вказати в календарному плані місце проведення змагань, потрібно проконсультуватися, а чи може ця територія надати в дні проведення змагань відповідні спортивні споруди для змагань. Перевірити забезпечення учасників місцями розміщення в готелях, на базах відпочинку, проконтролювати, чи відповідає все це проведенню змагань планованого масштабу. Організації, перш ніж скласти довгостроковий прогноз (календарний план) на майбутнє про проведення заходів, необхідно отримати від організації, яка проводить змагання, підтвердження про гарантію проведення змагання, розміщення і наявність спортивної бази.

План спортивних заходів щодо видів спорту включається в єдиний календарний план спортивних заходів і змагань за видами спорту даної спортивної організації та затверджується її керівним органом, відповідним територіальним управлінням із фізичної культури і спорту, радою колективу фізичної культури та іншими структурними спортивними організаціями.

3. Положення про змагання

Положення про змагання – нормативний документ, що дає право на фінансування заходу, визначає спрямованість тренувального процесу

потенційних учасників, розкриває основний зміст змагань і порядок їх проведення.

Розробляють цей документ представники суспільних об'єднань (федерації, асоціації та союзи), активи секцій та інші суспільні об'єднання. Затверджує його залежно від статусу змагань територіальний орган управління з фізичної культури і спорту або суспільне об'єднання, а також керівник підприємства, організації, закладу будь-якої форми власності. Положення про змагання може готуватися на конкретний захід, а також на подальші періоди (квартал, півріччя, рік).

Положення про змагання включає в себе такі розділи:

- ❖ цілі та завдання змагань;
- ❖ час і місце проведення;
- ❖ керівництво змаганнями;
- ❖ організації, які беруть участь, і учасники змагань;
- ❖ програма й умови проведення змагань;
- ❖ порядок визначення переможців;
- ❖ порядок нагородження переможців;
- ❖ терміни та умови подання заявок.

Цілі та завдання. У цьому розділі вказують цілі та завдання змагань, подію, якій вони присвячені (професійні, народні свята, день фізкультурника та ін.).

У різних змаганнях конкретизуються мета й завдання, як-от:

- ✓ залучення до регулярних занять фізичною культурою і спортом;
- ✓ розвиток виду спорту, з якого проводяться змагання в колективах фізичної культури;
- ✓ встановлення стану і подальше поліпшення організаційної та навчальної роботи в колективах фізичної культури, районах, містах, областях за певним видом спорту;
- ✓ підвищення спортивної майстерності та виявлення молодих перспективних спортсменів для поповнення збірних команд колективів фізичної культури тощо;
- ✓ широкий обмін досвідом між колективами фізичної культури, спортивними організаціями, спортсменами, тренерами, судьями й організаторами;
- ✓ Набуття спортсменами досвіду виступу в більш відповідальних змаганнях і підготовка до змагань ширшого масштабу;
- ✓ підбиття підсумків роботи щодо розвитку певного виду спорту в організації за певний період;
- ✓ перевірка підготовки спортивних організацій до участі в комплексних змаганнях;
- ✓ формування збірної команди спортивної організації для участі в майбутніх змаганнях;
- ✓ популяризація та пропаганда певного виду спорту, а також як одного із засобів зміцнення здоров'я, виховання підростаючого покоління;

✓ зміцнення дружних спортивних зв'язків між спортсменами, а також між підприємствами, організаціями, установами будь-якої форми власності та територіями, де живуть і тренуються спортсмени тощо.

Відповідно до поставлених цілей і завдань намічається час і місце проведення змагань.

Час і місце проведення. Час і місце проведення змагань визначається календарним планом. Положення уточнює і конкретизує цей документ. Якщо командна першість проходить у декілька етапів, то Положення точно встановлює, регламентує терміни проведення змагань.

У цьому ж розділі вказують дні прибуття і від'їзду іногородніх команд. У випадку, якщо організація представляє велику територію і географічний простір, встановлюються два, три дні приїзду, оскільки це обґрунтовано відстанню.

Програма змагань залежить від виду спорту і рейтингу змагань. У випадку, якщо програма змагань довгострокова і вимагає декілька днів змагань, після двох днів змагань рекомендується робити один день відпочинку для відновлення спортсменів.

Після координації часу й місця проведення змагань визначається наступний розділ Положення – керівництво змаганнями.

Керівництво змаганнями. Відповідно до масштабів змагань, керівництво ними, підготовку і проведення здійснюють ради колективів фізичної культури, територіальні органи управління фізичною культурою і спортом, організації, підприємства, установи будь-якої форми власності. У цьому ж розділі вказують, хто готує місця змагань, забезпечує інвентарем і обладнанням, забезпечує прийом, розміщення, організовує розміщення і відправку учасників, суддів і представників. Обов'язки ці покладаються в основному на місцевий оргкомітет, який розподіляє обов'язки між членами оргкомітету. Положення визначає, хто оплачує витрати на відрядження (проїзд від місця проживання до місця змагань і назад, витрати на розміщення учасників, тренерів, суддів тощо).

Для організації змагань створюють суддівські колегії, затверджують, які організації проводять змагання спільно з федераціями за видами спорту. Всі ці питання повинні бути відображені в Положенні й конкретизовані питання із формування та регулювання діяльності організацій, що беруть участь, і учасників змагань.

Організації, які беруть участь, і учасники змагань. У Положенні повинні бути обумовлені особливості складу учасників і умови, відповідно до яких їх допускають до змагань, уточнений принцип комплектування команд: територіальний і/або відомчий, вказані чисельність учасників, тренерів, представників, суддів; рік народження учасників, які допускаються до змагань; необхідна спортивна кваліфікація. Для командного заліку визначають число спортсменів, що дають залікові очки. Наприклад, команда складається з 6 осіб, у залік зараховуються результати 5 кращих спортсменів.

Указується перелік документів, необхідний для тренера, представника, згідно з яким встановлюють приналежність спортсмена до команди, наявність паспорта з пропискою, залікова книжка спортсмена та ін.

Вищестоящі організації деколи зобов'язують підлеглі спортивні підрозділи проводити багатоетапні змагання, і для цього вказують у Положенні вимоги по звітності проведених змагань.

У Положенні можна обумовлювати умови стосовно паралельного заліку одного або декількох спортсменів або ряду команд. Особливо це стосується студентів, які приїхали на навчання з районів, міст в обласний центр.

Програма та умови проведення змагань. У Положенні точно, тобто більш конкретизовано, повинна бути обумовлена програма змагань. Програма змагань передбачає за кожним видом планування на кожен день, розписане по годинах.

Положення про змагання координує програму й умови проведення, а також передбачає стимулювання в змаганнях, тобто порядок визначення переможців.

Порядок визначення переможців. У Положенні записують, яким чином визначають переможців індивідуальної та командної першості. Індивідуальні місця визначають на підставі виступу кожного спортсмена, а командні місця – за кількістю залікових учасників за найменшою або найбільшою сумою очок (що має бути обумовлено в цьому розділі). Для вирішення спірних питань вказується, що при однакових результатах, набраних спортсменами, перевага надається тому спортсменові, який показав кращий результат у першій або другій спробі, залежно від виду спорту. При проведенні комплексних заходів обумовлюються умови обліку призових місць за видами спорту та перевага якого-небудь виду спорту, залік по якому йде обов'язково в комплексний підрахунок. Положення про змагання стимулює і спрямовує розвиток певного виду спорту, за яким проходять змагання, тому визначається система заліку, склад команди. З метою стимулювання роботи з новачками і хлопцями вводять загальний залік.

Роботу колективу фізичної культури, територіального органу управління із фізичної культури і спорту оцінюють за підсумками змагань серед декількох вікових груп (хлопці, юніори, дорослі спортсмени). При складанні Положення на великий проміжок часу (квартал, півріччя, рік) обумовлюється організація багатоетапних змагань. При визначенні переможців у загальнокомандному заліку зазвичай встановлюють для етапів і змагань поправні коефіцієнти.

Їх вводять для визначення значущості різних змагань, тим самим формуючи спрямованість тренувального процесу. Наприклад, за перший етап (змагання новачків і спортсменів 3 розряду) вводять коефіцієнт 2, за другий (змагання для атлетів 2 розряду) – 1,5, за третій (індивідуально-командна першість) – 1. Можна оцінювати значущість змагань і по-іншому: для хлопців встановити коефіцієнт 1, для юніорів – 1,5, для дорослих – 2.

Місце, зайняте кожною командою, збільшують на відповідний коефіцієнт, потім підраховують і за найменшою (найбільшою) кількістю

балів визначають перше і подальші місця в загальнокомандному заліку. Якщо спортивна організація не брала участь в одному із змагань, то їй нараховують бали, отримані від множення відповідного коефіцієнта на суму очок, рівну числу організацій-учасників у загальнокомандному заліку плюс один штрафний або інший бал, як буде обумовлено в цьому розділі.

У всіх випадках при рівній кількості очок у двох або декількох команд перевага отримує та з них, яка має більше перших місць, а при рівності й цього показника – більше других, третіх і т.д. місць.

Розділ Положення про порядок визначення переможців дає право суддівській колегії проводити нагородження.

Порядок нагородження учасників і команд. Кульмінацією всіх змагань є підбиття підсумків змагань, тобто нагородження переможців. Кількість призових місць в індивідуальній та командній першості залежить від значущості змагань. Згідно з Положенням відбувається нагородження, орієнтоване насамперед на систему заохочення за призові місця. Правильно організована система заохочень за успішний виступ стимулює зростання спортивних досягнень.

Збільшення числа команд і учасників, нагороджуваних призами, дипломами, грамотами, сувенірами, нагородною атрибутикою для кожного учасника змагань, незалежно від зайнятих місць (пам'ятні медалі, значки, вимпели, календарі, пам'ятна атрибутика від спонсорів), підвищує зацікавленість у змаганнях і загострює спортивну боротьбу. Тому, якщо дозволяють можливості фінансування і призовий фонд, створений за рахунок спонсорів, потрібно нагороджувати призами призерів в індивідуальному та командному заліку, всіх учасників команд-призерів.

Положенням затверджують кількість призових місць в індивідуальній та командній першості, визначають нагороди для них.

Традиційно командам за перші місця в своїх групах вручають перехідні призи, вимпели й дипломи, за другі та треті місця – дипломи другого і третього ступеня і відповідно пам'ятні вимпели.

Призерів в індивідуальному заліку нагороджують за перше місце призом, цінним подарунком, дипломами, стрічкою чемпіона; за друге і третє місця – дипломами відповідних ступенів і призами або іменними подарунками (якщо дозволяє фінансування) і жетонами згідно із зайнятими місцями.

Тим спортсменам, які посіли перше місце, присвоюється звання чемпіона колективу фізичної культури і спорту, району, міста, області, країни. Учасників першості серед хлопців і юніорів, що вибороли перші місця, нагороджують так само, як і категорію дорослих спортсменів, але вони носять титул переможців, звання чемпіонів хлопцям не присвоюється.

У Положенні зазвичай не обумовлюється нагородження учасників конкретними видами цінних призів.

Комплектуванням призового фонду займається оргкомітет з організацією, яка відповідає за проведення змагання, і багато в чому цінність призів і подарунків залежить від того, наскільки активною була їх співпраця зі спонсорами й добродійними організаціями. Від цього так само залежить і

заохочення окремих спортсменів: за встановлення рекорду, ветеранів спорту, за мужність, за волю до перемоги, за благородство. У Положенні рідко фіксується інформація про окремі нагородження, в основному йде мова про командні призи. Наприклад, «За кращу екіпіровку команди». У Положенні визначаються умови отримання нагород, (наприклад, переможцям вручають призи, якщо вони виконали нормативи не нижче від 1 розряду).

При підбитті підсумків змагань відзначають тренерів успішно виступаючих команд, чемпіонів і призерів в індивідуальному заліку. Тренерам можуть вручати пам'ятні подарунки, призи, дипломи, грамоти, свідоцтва, медалі, жетони.

При підбитті підсумків відзначають суддів, які також відрізнялися, членів оргкомітету і всіх, хто сприяв в організації підготовки та проведенні змагань.

Терміни та умови подання заявок. До змагань допускаються команди і спортсмени, що своєчасно повідомили вищестоящу або провідну організацію про свою участь у змаганні.

Заявка повинна подаватися від спортивної організації. Про свою участь у змаганнях колектив повинен повідомити письмово, як правило, не пізніше, ніж за місяць до їх початку, а при проведенні змагань великого масштабу – за 60 днів, оскільки оргкомітет повинен вирішити заздалегідь проблему розміщення відповідно до кількості спортсменів. Заявки подають попередні, згідно з Положенням і остаточні – на час проведення суддівської колегії. У заявці вказують прізвище і повне ім'я, по батькові спортсмена, рік народження, розряд або спортивне звання, національність. Усі ці відомості необхідні для мандатної комісії, судді-інформатора та секретаріату змагань. Навпроти кожного прізвища має бути проставлена відмітка лікаря про допуск до змагань, підпис лікаря і завідувача кабінетом лікарського контролю або лікарсько-фізкультурним диспансером. Заявку підписує керівник установи, організації або спортивної організації, офіційний представник або тренер.

Наприкінці заявки лікар вказує дані про загальну кількість спортсменів, допущених до змагань; зазначається прізвище лікаря, його підпис і печатка кабінету лікарського контролю або фізкультурного диспансеру. Заявка підкріплюється підписом керівника спортивної організації, яку представляє команда.

4. Фінансове забезпечення спортивних заходів

Положення є обов'язковим для виконання всіма органами й підвідомчими їм фізкультурними та спортивними організаціями, які проводять спортивні заходи. Спортивні заходи в трудових колективах і закладах освіти, районах і містах повинні проводитися тільки у вільний від роботи і навчання час, як правило, в суботні і недільні дні.

До учасників спортивних заходів належать фізкультурники, спортсмени, тренери, представники команд, лікарі, медсестри, а в окремих випадках – особи з обслуговування інвентарю (велосипед, мотоцикл, човен) і конюхи.

Державні органи й організації, які проводять спортивні заходи, зобов'язані:

а) при розробці календарних планів і положень про проведення спортивних заходів у кожному окремому випадку обирати найбільш економічну систему їх проведення, що забезпечує раціональне використання коштів і засобів;

б) забезпечувати мінімальні переїзди учасників і команд, змагання проводити, як правило, в межах району, міста;

в) проводити спортивні, оздоровчі та інші заходи в суворій відповідності з календарними планами.

Спортивні заходи проводяться відповідно до річного календарного плану, узгодженого з організацією, що здійснює фінансування цих заходів. Обов'язковим документом для реалізації спортивного заходу є Положення, яке затверджується організацією, яка його проводить.

Важливий плановий документ проведення спортивного заходу – кошторис витрат, складений з урахуванням нормативів витрачання засобів, передбачених Положенням.

До нормативів витрачання засобів відносяться: заробітна плата, проїзд, добові, розміщення, проживання, нагородження і оплата суддівства і деякі інші витрати залежно від ситуації: культурна програма, забезпечення безпеки, медичне забезпечення.

При проведенні спортивних заходів тривалістю понад добу учасникам і суддям за час проїзду до місця спортивного заходу і назад відшкодовується середня заробітна плата, що нараховується їм за місцем основної роботи; причому учасникам спортивного заходу – за рахунок організацій, що направляють їх на ці змагання / заходи, а суддям – за рахунок організації, яка проводить змагання. Середній заробіток визначається з розрахунку останніх двох календарних місяців роботи.

Заробітна плата відшкодовується тільки за наявності довідки з місця основної роботи. Довідка повинна бути підписана керівником і бухгалтером підприємства, установи, закладу із зазначенням місячної заробітної плати і скріплена печаткою. Заробітна плата штатних працівників спортивних клубів і колективів фізкультури зберігається за місцем їх основної роботи.

У тих випадках, коли місцеві фахівці залучаються до роботи з обслуговування спортивних заходів у період їх чергових відпусток, середній заробіток їм не виплачується. Заробітна плата за період фактичної роботи в цьому випадку виплачується за встановленою на спортивному підприємстві посадою або професією, виходячи зі ставок, передбачених чинним законодавством для цих посад і професій.

Оплата праці медичних працівників, що залучаються до обслуговування спортивних заходів поза межами свого робочого часу (вечірні години, вихідні дні, період відпустки), здійснюється з розрахунку: до 4 год; до 6 год; понад 6 год.

При виїздах медичних працівників для обслуговування спортивних заходів за межі свого населеного пункту оплата проводиться з розрахунку: понад 6 год незалежно від часу обслуговування змагань. У разі залучення медичних працівників до обслуговування спортивних заходів у межах їх

робочого часу за ними зберігається заробітна плата за місцем основної роботи.

Залучення тимчасових працівників при проведенні спортивних заходів (бухгалтерів, друкарок та ін.) проводиться на договірних основах: трудова угода з оплатою їх праці, виходячи зі ставок і посадових окладів, що діють для аналогічних категорій працівників у невиробничій сфері. При проїзді учасників і суддів на спортивні заходи оплачується вартість проїзду в обидва кінці: учасникам – за рахунок організації, яка ініціює відрядження; суддям – за рахунок організації, яка проводить змагання.

Вирішується питання придбання проїзних квитків за готівковим і безготівковим розрахунком або відшкодування вартості проїзду в обидва кінці на підставі наданих квитків, але не більше:

- а) залізничним транспортом – вартості проїзду в купейному вагоні;
- б) водним транспортом – вартості проїзду в каютах (річкові судна 3-го класу, морські – 5-го, 7-го класу);
- в) по шосейних і ґрунтових дорогах (автобус) – номінальна вартість проїзду;
- г) повітряним транспортом – вартість квитка звичайного класу.

Учасникам і суддям оплачуються витрати за проїзд автотранспортом (окрім таксі) до залізничної станції, аеропорту, якщо вони знаходяться за межами населеного пункту. Витрати за користування постільною білизною в потягах відшкодовуються без пред'явлення квитанції. Доплата за швидкість, комісійний збір оплачуються при пред'явленні відповідних документів.

При проведенні спортивних заходів організація, яка їх проводить, може здійснювати витрати, пов'язані з орендою автотранспорту (окрім таксі) для організованих поїздок учасників і суддів (від'їзд, приїзд до місця змагань, спортивних заходів).

Учасникам районних спартакіад і змагань оплачується проїзд в обидва кінці за рахунок організації, яка ініціює відрядження. Багаж учасників оплачується за рахунок тієї ж самої організації; багаж суддів – організації, яка проводить змагання при пред'явленні багажної квитанції.

Добові та розміщення оплачуються:

- ✓ для учасників, тренерів і представників – за рахунок відряджувачої організації;
- ✓ для суддів – за рахунок провідної організації.

Організація, яка проводить спортивний захід, забезпечує іногородніх учасників і суддів безкоштовним проживанням за один день до початку і в період проведення спортивного заходу. У разі, коли члени суддівської колегії за умовами своєї зайнятості не можуть бути забезпечені безкоштовним харчуванням, їм дозволяється виплата сум готівкою за нормами витрат. У разі харчування учасників і суддів у ресторанах і кафе норми витрат можуть бути збільшені на 50% залежно від категорії підприємства громадського харчування і розмірів націнки.

Учасники районних, міських, обласних спортивних заходів, затверджених календарним планом і пов'язаних із великим тривалим

навантаженням (лижні гонки не менше 30 км, велопробіги не менше 50 км, біг і переходи не менше 30 км) забезпечуються додатковим спеціальним харчуванням. Спеціальне харчування: бульйони, какао, чай, молоко, соки, напої з глюкозою та аскорбіновою кислотою, фрукти.

При проведенні суспільними і державними органами спортивних заходів вирішується питання нагородження переможців пам'ятними подарунками й командними перехідними та пам'ятними призами в межах, встановлених відповідними нормативами. Витрати на придбання пам'ятних подарунків проводяться в межах асигнувань, затверджених на навчально-спортивну роботу і масові фізкультурно-оздоровчі заходи. Витрати на придбання командних перехідних призов – із засобів, що виділяються на придбання спортивного інвентарю. Все це не стосується нагороджень, що здійснюються приватними, комерційними організаціями або спонсорами змагань зі своїх власних фондів.

Виплата зарплати суддям, які обслуговують районні та міські спортивні заходи із футболу і хокею, здійснюється не більше ніж за дві гри на день. Виплата суддям за іншими видами спорту проводиться провідною організацією таким чином: менше 6 год роботи; 6 год і більше за роботу. При проведенні спортивних заходів колективам фізкультури і спортклубам дозволяється проводити оплату за суддівство за день усім членам суддівської колегії. Виплата суддям в ігрових видах спорту (баскетбол, ручний м'яч, волейбол, регбі, теніс, ватерполо) здійснюється тільки за одну зустріч. Виплата суддям із неігрових видів спорту, а також настільного тенісу і бадмінтону проводиться з розрахунку обслуговування одного дня змагань.

? Питання для самоконтролю

1. Які розділи включаються до правил змагань?
2. Охарактеризуйте основні розділи правил змагань.
3. Чи співпадають дані розділи безпосередньо з вашим видом спорту. Порівняйте їх та визначте відмінності.
4. Назвіть умови, яким повинен відповідати календарний план змагань.
5. Які завдання повинні вирішувати змагання?
6. Назвіть розділи календарного плану змагань.
7. Які розділи є структурними складовими Положення про змагання?
8. Охарактеризуйте зміст кожного розділу Положення про змагання.
9. Які фінансові обов'язки покладаються на організації, які проводять спортивні заходи?
10. Які витрати відносяться до нормативів витрачання засобів на спортивні заходи?
11. Які вимоги пред'являються до календаря та Положення про змагання?

Тести

1. *Що регламентує Положення про змагання?*
  - а) мету та завдання змагань, місце й терміни їх проведення, керівників змагань, вимоги до учасників, програму змагань, способи проведення

зустрічей і визначення переможців, форми документів і терміни їх надання;

б) місце й терміни проведення змагань;

в) способи проведення зустрічей та визначення переможців.

2. *Зі скількох розділів складається Положення про змагання?*

а) 5;

б) 4;

в) 8;

г) 7.

3. *Календарний план змагань – це:*

а) документ, який регламентує перелік планових до проведення в майбутньому періоді спортивних заходів та їх види;

б) визначає терміни й місця проведення спортивних заходів, склад організацій, які беруть в них участь, учасників і суддів, а також передбачувану вартість цих змагань;

в) відповіді а та б.

4. *Нормативно-правовий документ, який регулює відносини між провідною організацією, суддями й учасниками змагань і на основі якого здійснюється змагання, – це:*

а) положення;

б) регламент;

в) план.

5. *Кошторис змагання – це:*

а) затверджений в установленому порядку або прийнятий належним чином фінансово-плановий документ, який містить відповідні статті та суми витрат коштів на утримання спортсменів;

б) документ, в якому визначається сума, яка буде витрачена на проведення організацією змагань;

в) офіційно затверджений документ, в якому вказана сума, необхідна для кожного спортсмена та тренера, що прибувають до місця проведення змагання.